

DE EX-BURGEMEESTER VAN OUDENAARDE KOMT GENT VERSTERKEN

We bevinden ons temidden van de herovering van het rebelse zuiden gedurende de Tachtigjarige Oorlog. Met de hulp van de Waalse katholieke gewesten, rukt Alexander Farnese succesvol op naar Vlaanderen. Op 5.7.1582 valt het sterk Calvinistische Oudenaarde en in 1583 bereidt de prins van Parma zijn finaal offensief voor, dat uiteindelijk gans Vlaanderen opnieuw onder het Spaanse juk zal brengen (1).

François Cabeliau, heer van Mullem (gemeente tussen Oudenaarde en Gent), die burgemeester van Oudenaarde is geweest van 1580 tot de inneming van zijn stad door de Spaanse troepen, komt het nog standhoudende Gent vervoegen op 3.5.1583. Dit is de datum waarop hij ingeschreven staat in het Gentse poortboek. Deze registratie betekent eigenlijk dat hij de Gentse "nationaliteit" aanneemt, waardoor hij de plicht krijgt ten tijde van oorlog bij te dragen tot de verdediging van zijn nieuwe stad. Onderdaan geworden van de geduchte Gentse Calvinistische Republiek, komt hij dan ook in de namiddag van 7.8.1583 (2), onze stad met zijn ruiters versterken. Hij kan zich blijkbaar niet verzoenen met zijn nederlaag in het jaar voordien.

De Gentse Calvinistische Republiek, ontstaan op 28.10.1577, had zich in de loop van 1578, door een machtsgreep, het gezag over gans Vlaanderen toegeëigend en houdt dit reeds 6 jaar vol. In één der laatste stuiptrekkingen, 5 dagen (2) voor de onherroepelijke val van de uitgeputte stad op 17.8.1584, trekt nog een deel van het stroppengarnizoen uit zijn kwartieren om, niet ver buiten de St.-Lievenspoort, een raid uit te voeren. Het aangevallen vijandelijke konvooi, onderweg naar de te Wetteren gelegeerde Spaanse troepen, verdedigt zich zo fel dat de Gentenaars wel 100 doden achterlaten. Velen verdrinken in de Schelde. Onder diegenen die gevangen genomen worden bevindt zich een kapitein, Karel Cabeliau, zoon van onze Oudenaardse burgemeester. Door zijn huwelijk in 1579 met Anna Sersanders, een uit het klooster van St.-Joris Vranckx getreden non (3), was ook Karel een Calvinistisch Gents poorter geworden. St.-Joris Vranckx was in de Savaanstraat gelegen en is thans het St.-Barbaracollege.

Het kan niet missen dat François Cabeliau reeds vroeg Calvinistische sympathieën had. Zijn echtgenote, Agneta de Saint-Genois, was de dochter van Jacobus, heer van Hembyze, en van Catharina Utenhove. (4). De rol die de Hembyzes en de Utenhoves in de "Opstand" gespeeld hebben is alom bekend. François' broer, Jacob Cabeliau, had vroeger reeds in belangrijke mate bijgedragen tot het welslagen van de rebellie in het noorden. Op 1.4.1572 nam hij als watergeus deel aan de bezetting van Den Briel. Vervolgens verdedigde hij moedig de stad Alkmaar, van 21.8. tot 8.10.1573, en deed Don Frederik het beleg opbreken, na openzetting van de sluizen. In de Nederlandse geschiedenis geldt

het gezegde "van Alkmaar begint de victorie" en de wapenspreuk "Alcmaria Victrix" (zegevierend Alkmaar) siert nog altijd het stadswapen. Mede doordat de watergeuzen, drie dagen na het einde van het beleg van Alkmaar, de Spaansgezinde stadhouder Bossu gevangen namen tijdens hun glorievolle slag op de Zuiderzee, zonk de hertog van Alva zijn moed in de schoenen en droop teleurgesteld af naar Spanje op 18.12.1573. Deze drie belangrijke overwinningen verlostten onze streken eindelijk van de "ijzeren hertog".

Naschrift

De zegevierende watergeus Jacob Cabeliau, die zich in Holland voor heer van Mullem liet doorgaan, terwijl in feite zijn oudere broer François de titel droeg, wordt in sommige naslagwerken voorgesteld als Gentenaar. Welnu, de chauvinisten onder ons moeten wij teleurstellen. Na grondig onderzoek is gebleken dat dit niet met de waarheid strookt. Hij was van Oudenaarde afkomstig. In de Bibliotheek van de Rijksuniversiteit van Gent bevindt zich een genealogie die het geslacht Cabeliau op een rijtje zet. Een werkje van 20 jaar dat opgeknapt werd door een Gentse telg uit deze adellijke familie. Het belangrijkste bewijsstuk, door deze genealoog voorgelegd, is de ontervingsakte van Jacob :

"Allen den ghonen die dese presente lettren sullen sien of hooren lesen : Wy Scepenen ende Raedt van der Stede van Audenaerde, Saluyt, ende doen te wetene hoe dat voor ons, date deser syn ghecompareert in propere persoonen, Joes Cabiliau, Heere van Mullem ende Joncvrauwe Agnees van Der Banck syne wettelicke gheselnede, de welcke, omme de groote inobedientie, rebellie ende ondancbaerheit van Jacques, huerlieder zone, inne tverlaten van der religie catholicque ende anhangen van der secte hereticque, ende zo dat hy es ghebanen ende fugityf uutten lande, in al dwelcke hy heeft hemlieden comparanten buter maten zeere verbolghen, vergramt ende ghegheven cause omme hem van zyne toecomende successie te secluderen, priveren ende buuten te sluitene, SO EIST, dat zy lieden begheerende te ghebruucken van heurlieder rechte ende vermoghene, hebben denzelve Jacques, huerlieden zone, ghecxherideert ende exherideren by desen, hem uute sluitende ende priverende van alle toecommen- de successien van heurlieder goeden, hoedanich die syn ofte wesen sullen, present ende thoecommende, begheerende dit effect te sorteren by crachte van exheridatie "inter vivos" testamentaire ende anderseins in alder bester vormen ende manieren, dat valideren ende effect sorteren mach. In kennessen der waerheden so es ditte ghepasseert, desen 6de july 1569." (5).

Het grafscript in de St.-Michielskerk te Gent, dat waarschijnlijk aanleiding gaf tot het misverstand over de Gentse origine van Jacob Cabeliau luidt als volgt : Mher Cabeliau Jacobus heere van de Gruute van Gent, heere van Vorst en Conroet enz... Overleden den 1 augustus 1557, en zijne huysvrouw Joncvr. Margareta de Reulin dochter van Gillis en van Margareta Verneborcht, overle-

den 28 oktober 1556 waren in deze kerke begraven. (6).

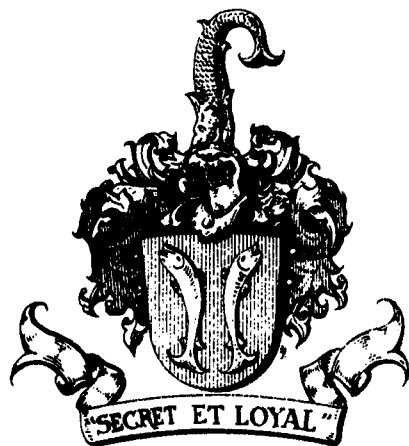
De auteur van het Biografisch Woordenboek uit 1858, Van der Aa, beweert dat de ouders van de Alkmaarse held als volgt heetten : Jacob Cabeljauw van Gent en Margaretha van Rulyn. Hij heeft zich dus duidelijk laten inspireren door bovenstaand grafschrift. Waar hij geen weet van had is de Oudenaardse ontrevingsakte, waarop de échte ouders vermeld staan. Bovendien moest hij opgemerkt hebben dat aan de inscriptie op de grafsteen de titel "heer van Mullem" ontbrak. Erfelijke titels gaan immers over van vader op zoon. Hoewel de geus zijn broer als oudste de titel erfde, gaf hij zich in Holland toch uit voor "heer van Mullem", vermoedelijk om als leider meer respect af te dwingen bij zijn avonturiers. We keren even op onze stappen terug. De man op het grafschrift was de derde heer van de Gruute van Gent en hoogstwaarschijnlijk deken van het Gentse wijnambacht in 1544 (7). Na de Carolijnse Concessie van 1540 werden hoofdzakelijk edellieden (non faisant aucun mestier ou stil) voor die taak gekozen door de hoogbaljuw en de schepenen. Zijn zoon Jacob, verward met de watergeus, was de vierde heer van de Gruute van Gent. In het Gentse schepenboek staat in 1580 en in 1583 een "jonker" Jacob Cabeliau genoteerd als schepen van de keure, hoogstwaarschijnlijk onze vierde heer van de Gruute van Gent. Een zekere Van Groningen, die de "Geschiedenis der Watergeuzen" schreef, vond destijds ook deze schepen in ons stadsregister (8). Van der Aa heeft dit natuurlijk gelezen en leidde eruit af dat Jacob Cabeliau, na zijn succes te Alkmaar, teruggekeerd is naar zijn geboortestreek. De biograaf raakte nog verder verstrikt door in de Vlaemsche Kronijk (2) te lezen, dat "*de zoon van de heer van Mullem*" te Gent een militaire operatie ondernam in 1584. Voornamen vermeldt deze Kronijk niet. Hij zegt alleen maar dat "*de zoon*" gehuwd was met een non. Aan de hand van de genealogie uit de boekentoren, spoorden we dit huwelijk op en constateerden dat de vader François bleek te zijn, de Oudenaardse burgemeester. Zijn registratie in het Gentse poorterboek (9) op 3.5.1583 als "*François, heer van Mullem*", bevestigt de samengestelde genealogie (10).

We hebben de indruk dat sommige naslagwerken zich in dit geval op het biografisch woordenboek van Van der Aa gebaseerd hebben. We hopen dan ook, dat de verschillende uitgevers bij hun eerstvolgende herdruk, dit stukje geschiedenis van de Lage Landen zullen bijschaven.

Ronald DE BUCK

BRONVERMELDING

- (1) J. De Cavele, Het Eind van een Rebelse Droom.
- (2) De Kempenare, Vlaemsche Kronijk, blz. 300, 340, 341 en 320.
- (3) Généalogie manuscrite de la famille Cabillau, recueil de généalogies flamandes, MS. van de 18de-eeuwse bibliotheek van het kasteel van Elsegem.

VERWANTSCHAP VAN DE BESPROKEN CABELIAU-FAMILIELEDEN

- (4) Quartiers généalogiques des familles nobles des Pays-Bas-Cologne 1776 blz. 59.
 - (5) L. Van Lerberghe, Audenaerdsche Mengelingen, Deel I, blz. 418-419.
 - (6) Graf- en gedenkschriften van O.-Vlaanderen, Deel I, blz. 307, Gent, St.-Michielskerk nr.429.
 - (7) Neringboek der Wijnmeters en Wijnzeggers, Stadsarchief Gent.
 - (8) Van Groningen, de Geschiedenis der Watergeuzen, blz.185-189, 443.
 - (9) Poorterboek van Gent, Stadsarchief Gent.
 - (10) Fr. J. Cabliau, Genealogie van de familie Cabeliau.
- Mijn dank aan dhr. J. De Cavele, die mij het originele schepenboek liet raadplegen in het Bijlokemuseum.
-